

3

T 519

VERTOOCH
ende
Versoeck der genaemder

Catholiken aende Coninclicke Majesteyt/ om te hebben toelatinghe van haerlieder Religie in Enghelandt.

Met korte aenmerckinghen op den kant.

Midtsgaders een Teghen-ghewicht der Protestanten / by forme van Vertooch ghestelt teghen t'Vertooch der Catholiken/mede aende selve Conincklicke Majesteyt.

Tsamen met de redenen van beyden zijden / voor ende teghen het toelaten van verscheyden Religien.

Ut het Engelsch origineel duydelick ende ghetrouwelick overghesct.

IN s'GRAVEN-HAGHE,
By Hillebrandt Jacobsz / woonende aende Marct. Anno 1603.

Aenden Christelicken Leser.

DEnct niet Christelicke Leser, of dat ick niet te doen en hadde, of dat ick al te veel te doen hadde, om yet te vvercke op dese materie. Gelijc myn bouen ordinarise besoignen, daer van de tijt getuygen zal, my ontschuldigen van t'eerste: zo zal V.L. Christelic oordeel (vvanneer V. L. alles vvel zal door-sien hebben) my vvel vry houden van t'leste. De vvaerheydt is, dat ick my seluen niet onbedachtelic in dese sake heb inghedrongen, maer dat ic door het importuyn aenhouden van myne priuate Vrienden bevveeght ben yet hier inne te doen: daer toe ick my des te vvilliger heb begeuen, zijnde geroert in myn conscientie door de snoode handelingen vande Papisten, als die haer niet ontsien en hebben onse Kercke zeer onbeschaemdelic eñ valschelick aende Hoocheyt des Conincx te beschuldigen van Puritainschap ende Atheisterije: ende de regeringhe van onse leste Coninginne zaliger, vvt te schreyen voor eene tyrannische vvreetheyt ende Barbarische handelinghe tegen hare factie: daer nochtans alle de VVerelt contrarie betuygen can. Geen van beyden heb ic vvillen nemen vvt syne Majesteyts hant, vvelckers heroïcke Gheest alleen vveerdich is antvvoordt te geuen in syn sake: zo dat ick my niet voorgenomen en heb yet op syn stuc te antvvoorden: alleenlic om uvvẽ vvil Christelicke Leser, heb ick vvillen examineren de gronden die de Papisten voortbrengẽ om toegelatẽ te vvorden, eñ tot nederlegginge van dien zulcke redenẽ stellen, die myne conscientie ouertuygen ende dvvingen te geloouen', dat de Coninclicke Genade nimmermeer de Papisten toelaten en zal in Engelant. God vvil ons door syne oneyntlicke goedichz de genade doẽ, dat vvy syne Godlicke Majesteyt altijt dancbaerheyt bevvijsen, van dat hy ons begenadicht heeft met zulcken Coninck, die syn sake by der handt nemen ende syn Eere ende Glorie voorstaen vvil: niet lijdende dat syn Heylichdom besmet vverde, eñ niet konnende toestaen dat de Arcke des Verbonts eñ Dagon beyde te samẽ onder een Dac logeren. Vaert vvel.

t'Oxford vvt Saint Marien Hall, den tvveeden May, 1603.

De uvve altijdt inden Heere

Gabriel Powel.

DER CATHOLYCKEN Vertooch.

Zeer machtich Prince ende opstijgende Monarche/

1 DE zonderlinghe volmaecktheden ende wonderlicke gaven van wijsheyt / voorsienicheyt / dapperheyt ende gherechticheyt / daer mede de vol-goedighe handt van Gods Ma[t]. uwe Ma[t]. beschoncken heeft / zijn zoodanich / dat wy niet en twijffelen / of de selve en voorsiet in de diepte van syn voorsichtich oordeel / tghene aengaet de gheestelicke ende wereltlicke regieringhe van alle uwe Coninckrijcken ende Heerschappijen.

2 Desen nochtans niet teghenstaende / uwer Ghenaden gantsch benaude Onderdanen ende ootmoedige Dienaers / de Catholijcken van Engelant / eensdeels om te voorkomen de quade informatien die misschien uwe heylighe ooren innemen mochtē / eer onse antwoorde gehoort zij / eensdeels als bynaest [1] overvallen mette vervolgingen onser conscientien / worden ghenootdrúct op hope van haestigen bystant uwer hoocheyt / totte selve haren toevlucht spoedichlick te nemen / ende teghenwoordelick met dese ootmoedighe regulen voor uwen Coninckllcken persoon te leyten / om eenich medelijden ende gonste.

1 O onbeschaemde Ghesellen ! Een openbare leughen / als alle de Werelt bekent is.

DER PROTESTANTEN Teghen-ghewicht.

Zeer machtich Prince ende vermogende Monarche.

1 E zonderlinghe volmaeckt-
heden ende wonderlicke ga-
uen van wijſheyt / voorſie-
nicheyt / dapperheyt / ghe-
rechticheyt / Religie eñ Gods-
dienſticheyt, daermede de vol-
goedighe handt van Godts
Godtlicke Mat. uwe Mar.
beſchoncken heeft zijn zoodanich / dat wy niet en
twijffelen of de ſelve en voorſiet in ſyn diepgron-
dich oordeel ende voorſichticheyt / zoo wel tghene
aengaet de gheeſtelicke als wereltlicke regeringe
van alle uwe Conincrijcken ende Heerſchappijen.
2 Deſen nochtans niet teghenſtaende / uwer
Ghenade ghetrouwe Onderdanen ende ootmoe-
dige Dienaers de Proteſtanten van Engelant / eenſ-
deels om te voorkomē alle quade ingevingen tegen
den vrede van v Kercke ende den gemeynen vvelſtant,
mette welcke men uwe heylighe Majeſteyts ooren
mochte moyelic vallen : eenſdeels als die (niet lang
gheleden) in ghevaer ſtonden van den Vyant ten roof
ouergegeven ende overvallen te worden mette ver-
volgingen harer conſcientien / zijn ghenootdruct
haren ſpoedigen toevlucht te nemen tot uwe Hoo-
cheyt om haeſtighen byſtant / ende tegenwoorde-
lick met deſe ootmoedighe regulen voor uwen
Coninclicken perſoon te pleytē om uwer Majeſteyts
ghenadighe gonſte ende Princelicke beſcherminghe.

 Wat

3 Wat dienst of schuldige plicht[2] kan eenich
3 wereltlick Prince begheeren of verwachten van
syne Onderdanen/die wy niet ghereedt en zijn te
4 leysten? Hoe menich Edel/vroom/eerlick Man
zeer yverich inde Catholijcke Religie/hebben ge-
leden/ sommighe verlies van landt ende goedt/
som ballingschap/ andere ghevanckenissen / som
wtstortinghe van bloedt ende leven/om de vorde-
ringh van uwes salighe Moeders[5] recht totten
Scepter van Albion? Welckers vingheren dan
der Catholijcken hebben opt wee ghedaen/[6] om
uwer Ma^ts. teghenwoordighe Titel ende Heer-
schappije?

2 Wat schuldighe plicht? Ghetrouwichepdt ende oprechtichepdt/die de Papistẽ (wt cracht van hare Religie) geẽ Potentaet leysten en can/wtghenomen den Paus.

3 Dese Man hout het daer voor dat gheen Wereltlick Prins yet begeeren of verwachtẽ moet van haer handen dat dẽ Paus mocht nadeelich zijn.

4 Waerlick / maer mits dat sy het niet en houdẽ dẽ Paus nadeelich te zyn.

5 De Papisten oordeelen dat de Coninginne Elisabeth Kettersche is/
ende gherechtelick afgheset door de Bulle van Pius V. ende daerom meynen sy vry te zijn
vande ghehoorsaemheyt die sy haer schuldich zijn : ende gheven over zulcx haer recht zu ver-
raderlick aen een ander. Anders/hoe kan yemant recht pretenderen totten Scepter van Albion;
Conninginne Elisabeth noch int leven zynde? Oft isser groot onderschept tusschen Recht ende
Titel. 6 Wat een ghetrou ghemoedt de Papisten draghen tot s'Coninx Ma. blijckt byde
zonderlinghe conspiratien teghen synen heyligen Persoon van tijde tot tijde voorghenomen:
bysonder by tghene inden Jare 1591. in openbaren druck is wtgheghegeven.

4 Hoe menige hebben haren[7] toevlucht ghe-
nomen in u Hof / haer selven presenterende tot
Hostagiers voor hare vrienden / om te leuen ende
te sterven voor de querelle van uwe Ma^t. indien
yemant sich hadde willen parthije maken teghen
de[8] billickheyt van uwe sake? Hebben sy dit aen-
ghegrepen mette ongunste van haer[9] Princesse/
om te verweruen uwer Majesteyts gunste / wat
zullen sy doen? ja wat zullen sy niet doen / om te
leuen zonder ongunste in uwer Majesteyts goe-
de gunste?

7 Is yemandt op zulcker wijse ghebloden/ t'enis niet niet om syne vrome daden : Een wijs Prins weet oock / hoe hy sich tegen zulcker menschen presentatien zal draghen.

8 Wie hebben ghesmeedt ende voorts ghestelt den ghepretendeerden titel vande Infante anders als de Papisten? Maer nu be-
kennen sy Gods recht ende haer eyghen onsinnichept. 9 Middeler-wijle doen sy de goede
ghetrouwe Onderdanen ende haren eyghen Prince gheweldt ende ongheliick. Kan een
Verraders hert totte Conninginne Elisabeth een goedt ende ghetrou Onderdaen zijn van
Coninck Jacob?

t'Hooft-

3 Wat dienſt of ſchuldighe plicht can eenich Coninck of Aerdtſch Prince begeeren of verwachten van ſyn Onderdanen / die wy of teghenwoordich niet en bewijſen, of niet ghereedt en zijn te leyſten? Hoe menich Edel/vroom/eerlick Man/zeer ijverich inde vvare Chriſtelicke Religie/ heeft vanden begin aen zonderlingh gherespecteert uwer Ma^t. heylighe Perſoon? Hoe menich iſſer die inde gheluckighe daghen van hare leſte ſouueraine Coninginne Eliſabeth / zaligher memorie / zeer ſorchſuldelick ende Religieuſelick / conſcientie haluen/ende om hare ſchuldighe plicht ghenoech te doen / midtſgaders om de onverſtandele ende wanckelbare ghemoederen van hare Vrienden ende Fauoriten vaſt te maken / int particulier ende zonder eenighe contentie/ brekinge der Wet oft ontrou teghen haren Prins / met malkander gheſproken ende onderlinge voorgeſtaen hebben uwer Hoocheyt rechtveerdigen en̄ wettigen titel/ om de vordering van v ſucceſſif recht tottē ſcepter van Albion. Ja/wie heeft oyt meer teghenſtants gehadt int voorſtaē van uwer Ma^ts. tegenwoordige titel en̄ heerſchappije als de a Proteſtanten?

4 Hebben ſy dit ghedaen by t'leuen van hare leſte Souueraine, niet om v M. te vleyen, of met deſelue te diſſimuleren, maer alleen der billickheyt, gherechticheyt, waerheyt ende conſcientie haluen, wat zullē ſy doen/ ja wat zullen ſy niet doen/om te leuen zonder moleſtatie of onghenade/in uwer Ghen. gonſte? Nu, nademael t'erffelick recht vanden Scepter vvettelick ghedevolueert is tot uwe Ma^t. die nu onder ons is, vvie en zal ſynē toevlucht niet nemē tot v Majeſteyts Hof/ hem ſeluē daer preſenterende tot b Oſtagier voor ſyne Vrienden / om met verlies van haue ende goet, ja ſtortinghe van bloedt, te leuen ende te ſterven voor v Majeſteyts querel / indien v oude teghen-partije ſich immermeer zoude doruen ſtellen teghen de billickheyt van uwe ſake.

a De Papiſten trachten voornemelick daer na/ dat ſy yemandt van hare ſecte oft factie opwerpen mochten/ byſonder d' Infante van Spaengien.

b Siet het Edict vande Pairs van Enghelandt 24. Meert 1603.

5 t'Hooft-poinct van dit Conincrijc ten aensien vande Religie (stellende de kleyne secten aen d'een zijde) bestaet in [10] vier deelen: Protestanten/ die gedomineert hebben inde tijden vande oude Coninginne: Puritainen/ die dapper zijn opghekomen onder hen: Atheisten of Politicquen/ die gebroept zijn wt hare verschillen in [11] tstuck des ghelooss: ende Catholijcken/ dewelcke om datse sich stellen teghen alle d'andere/ oock van alle d'andere verworpen worden/ [12] want de dolinghe is altijt een vyandinne vande waerheyt.

10 Een openbaer la'ter van onse Christelicke Kerck ende Staet.
11 Een wtghestootene onwaerheydt: tgeschil dat tusschē hun is/ roert alleen de wterlicke saken vande discipline eñ ceremonien/ ende hoort meer tot de politie der Kercken dan tot het gheloove ende leere.
12 Een argument/ Ergo baculus stat in angulo, de stock staet inden hoeck.

6 Swaerlick konnen die alle oft eenighe van de voorste twee of drye/ [13] onderdruckt worden: ende daerom bidden wy uwe Ma^t. ons te willen bewijsen zo veel gonste als [14] andere (zijnde van eene Religie die strijdich is mette Religie die openclic zal werden gheoeffent in Engelant) van uwe handen ontfanghen zullen. Want indien de faute [15] ghelijck/ of kleynder/ of gantsch gheene en is/ zo behoort oock de straffe te wesen ghelijck/ kleynder/ of gantsch gheene met al.

13 Sy willen claerlick v Con. Ma^t. zo wel als de ādere ghemeyne Protestanten onderdrucken/ wan sy wisten te zeggē hoe. Godt beware v Majest. voor zulcke Onderdanen/ Amen.
14 Wilt ghy hebbē zo veel gunsten als de Atheistē hebbē? T'is na t'spreeckwoordt/ Recht kent Truy/ zulcken Pot zulcken Decksel.
15 Dit en ghelijckt niet altoos. De Protestanten zijn trouwe Onderdanen: de Papisten niet. Atheisten en hebben wy niet/ immers niet die daer professie van doen. Godt gave dat wy zoo weynich Papisten hadden. Puritain is een naem den Anabaptisten eyghen/ die in onsen staet niet veel faveurs en hebben.

7 De Poorten/ triumphael Booghen ende Pyramiden van Vranckrijck/ roepen den tegenwoordigen Coninck wt voor een Pater Patriæ ende Restitutor pacis, dat is/ een Vader des Vaderlants ende Wederoprechter des vredes/ wt oorsake dat syn Coninckrijck bykans ghenoechsaem in stucken ghescheurt zijnde door de inlandtsche Oorloghen/ ende ghemaeckt tot eenen roof den wtheemschen Vyanden/ hy door syn wijs beleydt

5 De sake van dit Conincrijck/ten aensien van de Religie bestaet in twee deelen: Papisten, die inde leste Iaren van haer leste Coninginne tijden/ *c* door een generale sloffichheyt inde executie vã goede Wetten, mitsgaders t'slapen vande Iustitie, dapper onder ons zijn opgekomen: ende Protestanten / die om dat sy hun stellen teghen de Papisten van de selue oock verworpen worden/ want de dolinghe altijdt een vyandinne der waerheyt is.

c Siet het Edict vande Coninginne Novemb. 5. 1602. Anno Reg. Regin. Eliz. 44.

6 Dese twee en konnen niet te samen bestaen. † Wat mede-deel heeft de gherechticheyt mette ongherechticheyt: ende vvat gemeynschap heeft het licht mette duysternis? vvat eendracht heeft Christus met Belial? vvat deel heeft de geloouige mette ongheloouige? een Christen Protestant met eẽ Papistisch Afgodendienaer? Ende daerom bidden wy uwe Ma^t. ons zoo veel gunste te bewijsen als andere Princen vã contrarie Religie (als die opentlic beledẽ wort in Engelant) hare Onderdanen bewijsen. Ander Princen en dulden de Protestantẽ niet te leuen eñ God te dienen inden Geest ende inder vvaerheyt onder hare Papistische Onderdanen: Zo hopen vvy ooc, uwe Ma^t. en zal de Papisten niet dulden te leuen ende Godt te lasteren met Afgoderije ende valsche Godsdienst onder v Christelicke Onderdanen. Want indien onse sake ghelijck of beter is dan de hare, zoo moet oock na billickheydt ons ghebruyck ghelijck of beter zijn dan het hare.

† 2. Cor. 6. 14. & 15.

7 De Poorten/triumphale Boghen ende Pyramiden van Vranckrijck/roepen den tegenwoordigen Coninck opentlick wt voor een Pater Patriæ, eñ pacis Restitutor, dat is/Vader des Vaderlants/ ende Wederoprechter des vredes/ ter oorsake dat syn Conincrijck bycans genoech in stucken ghescheurt zijnde door de inlantsche Oorlogen/ ende gemaeckt tot een roof dẽ wtheemschen Vyanden/ hy door syn wijs beleydt ende dapperheyt tselue wederom tot hemseluẽ gebracht ende alle vremde Vyanden wtgedrevẽ heeft/ twelc hy voornemelic

ende dapperheyt tselue weder tot heimselven ghe-
bracht / ende alle vreemde Vyanden wtgedreuen
heeft: t'welck hy voornamelick heeft wtgherecht/
16 mits verstaende totte duldinge van een Religie
strijdende teghen de ghene die aldaer opentlick
beleden wordt.

16 Non causa pro causa, Hy neemt voor oorsaeck van een saec die daer vã geen oorsaec en is: Leest het Teghenwicht.

17 Eẽ onbeschaemde loghen.
18 Ende dit al ter oorsaec van de verraderijen/ rebellien eñ ander ontrouwe practiken eñ strekẽ der Catholijcken.
19 Indien de Papistẽ verraderije eñ rebellie hebbẽ aengesticht ten tijde sy wat bedwonghen warẽ/ wat en zullẽ sy niet dorvẽ bestaẽ als sy meer vrijheyts hebbẽ zoudẽ?
† 3. Reg. 12.7.
20 De Con. Mat. en is zo kintsch niet inde regieringhe/ of hy en weet wel dat gheen Onderdaen getrouwelick twee Meesters dienen kan/ te weten/ den Paus ende haren gesworen Coninc.

8 Zonder twijffel / Ontsichlick Souverain/ t'Coninckrijck van Engelandt is door de wreede [17] vervolginghe der Catholijcken/ bynaest inden haet gekomen van alle Natien der Christenheyt: den handel ende traffijcque is [18] vervallen/ oorloge ende bloetvergieten hebben selden stil gestaen: de imposten ende schattingen waren noyt zo groot/ niet misnuegen van ontallicke ghemoederen: al twelck uwer Ma[19]. Princelicke ooghluyckinghe ouer uwe ootmoedige Suppliantenn de benaude Catholijcken van Engelant/ lichtelic richten zal/ bysonder in de incomste uwer Hoocheyt. † Si loquaris ad eos verba lenia, erunt tibi servi cunctis dieb*, Indien ghy hun goede woorden gheeft/ zo zullen sy v knechtẽ zijn alle de dagen ws leuens; zeyden de wijse Raetslieden Salomons tot [20] Roboam. Want vrijheyt na verdruckinghe/ is als een zoete aenghename stilte / na eenen vreesselicken storm: ende een weldaedt ghedaen inde verdruckinghe verdobbelt de waerde van dien.

21 Soet luydende/ doch sotte propoosten: als of syne H. bekommert waer wat werc de Turck of de Paus van hem maken.
22 Clachten zonder oorsaeck / als syne Mat. wel weet.

9 Hoe aenghenaem zal wesen allen [21] Catholijcken Princen int ghemeyn te verstaen/ hoe der Coninginne [22] Elisabeth strengicheyt verandert is in uwer Majesteyts Coninckliche goedertierenheyt/ ende dat de saftsinnicheydt eens Mans weder-opbout / t'gundt de qualick-onderwesene gramschap eener Vrouwe om veer ghestooten

heeft:

heeft wtgerecht mits de Iesuiten, als Strokebranden van alle oproer eñ rebellie, *d* condemnerende eeuwelic wt syn Conincrijck gebannen te vvorden. Also zal ooc v Hoochᵗ. vvarachtelic genoemt vvorden *Pater Patriæ & fidei Defensor*, een Vader des Vaderlandts ende Beschermer des gheloofs/indien v Maᵗ. syne eygen heylige Persoon bewaert voor de verradersche aenslagē van syn ontrou-hertige Onderdanē: v Conincrijc voor alle aenvallen eñ bespringingen der vremder Vyanden, ende de Maᵗ. des eeuwich-leuenden Gods voor de lasteringen eñ profanatien vande snoode Afgodendienaers: al t'welck uwe Maᵗ. vvijsselic eñ mannelic zal te vvege brengē, mits de oproerige Iesuiten, verradersche Papen eñ al hare Discipulen, als Stichters aller beroerten ende oneenicheden, verdoemende eeuwelic wt syn Conincrijcken ende Heerschappijen ghebannen te vvorden.

d Siet Ant. Arn. Plaidoye tegen de Jesuiten. Ende; t'vrymoedich Discours totte Coninc van Vrancrijc aengaede de restit. der Jesuiten. Leiden. Anno 1692.

8 T'is buyten twijffel/Outsichlic Souuerain/ dattet Conincrijc van Engelant ende Yerlant, door de onnatuerlicke, ontrouwe eñ verradersche practijckē vande vvreede Roomsche Catholijcken, *e* zijn bynaest verwoest eñ gewordē tot een schouspel vā alle Natien der Christenheyt: de handel ende traffique is zeer vervallen/ oorloch eñ bloetvergieten hebbē selden opgehoudē/ d'imposten eñ schattingē warē noyt zo groot/met misnuegē vā ontallicke gemoederē: al twelc v Maᵗˢ. Princelick acht nemen op't ootmoedich versoec van uwe deuote Suppliangten/de getrouwe Protestanten lichtelic richten zal/ bysonder in uwer Hoochᵗˢ f aenkomste. † *Si Iehouah sit Deus ipse, sequere eum: si autem istorum Baal, sequere eum*: Is de Heer v God, volcht hem: ist ooc harē Baal, volcht hem: vvas den vvijsen raedt des heylighen Eliæ tottet volck Israël. Maer het toelaten van tweestrijdende Religien, vvaer hincken tusschen twee opinien.

e Wie heeft t'eeniger tijt gerebelleert zedert den aenvanc vā de regeringe der Conynginne Elisabeth als de Papisten? Wie warē de Rebellen/ Complicen/ Voorstanders ende Fauoriten vā de Rebellen als de Papisten? eñ consequentelijc wie zijn de oorsaec geweest van zoo groote imposten ende schattingen als dese selue Luyden?

f Siet het Coninclick Gheschenck/ Lib. 2. pag. 29.

† 1. Reg. 18. 21.

9 Hoe aengenaem zal het wesen voor alle Christen Princē int gemeyn/eñ hoe eerlic voor v Maᵗ/ te verstaen hoe der Conynginne Elisabeths oprechticheyt door uwe Coninclicke stantvasticheyt ghe-

heeft? dat de klimmende Leeuw wordt een stil voorby-gaende Leeuw / daer de stil voorby-gaende Leeuw is gheweest klimmende? Hoe aenghenaem zullen alle uwe Onderdanen zijn in alle Catholijcke Landen / daer sy nu bykans van alle gheschout worden [23] / wanneer sy sien zullen dat u Hoocheydt gheen Spiessen ende Ghevanckenissen vaerdich maeckt om de professie van haer gheloove / maer hun toelaet Tempels ende Altaren / tot het ghebruyck van hare Religie. Dan zullen wy sien met onsen ooghen ende tasten met onsen handen in dit Landt / den gheluckighen zeghen Esaiæ, † dat Swaerden zullen veranderen in Ploech-ysers/ende Lancien in Seysenen: ende alle Natien zullen zegghen met verwonderen/Hij sunt Semen cui benedixit Dominus: Dese zijn het Zaedt dat de Heere ghezeghent heeft.

23 Van niemandt als vande boose.

† Esaie 2. 4.

10 Wy versoecken niet meer gunst van uwer Ghenaden Handt / dan dat wy de Catholijcke Religie met rusten moghen [24] belijden / die al uwe gheluckighe Voor-ouders beleden hebben/ van [25] Donaldo af die eerst bekeert wierdt / tot uwe Ma[ts]. Moeder (die haers ghelijck niet en hadde) lest ghemartiriseert.

24 De Magistraet is Bewaerder van de geheele Wet/ by de welcke Afgoderije klaerlick verboden is.

25 De Papisterije is noyt onderhouden by Donaldi tijden.

11 Een Religie [26] eerbiedinghe waerdich/ van weghen hare oudtheyt: [27] vol Majesteyts/ van weghen hare wijde verbreydinghe: standtvastich/van weghen hare gheduerichheyt: onberispelick / van weghen hare Leere / leydende tot alle soorte van [28] deuchde ende Godtsalicheydt/ ontradende alle sonde ende boosheden. Een Religie ghelieft by alle Herders der eerste Kercke/

26 Ghy noemt de duysternisse t'licht/ Esaie 5.20. Dese gheheele Sectie is een clare petitio principij, daer men neemt voor bewijs dat noch in dispute staet.

27 Zoo is oock het Turckdom ende Heydendom.

28 Ghy wilt zegghen tot alle verraderije ende rebellije teghen uwen wettighen Prince.

continueert wort/ eñ dat de couragie van een Man weder opbout/ t'geen de niet-onderwesene Iustitie van eẽ Vrouwe met oochluyckinge voorbygegaẽ is? Dat de klimmende Leeuw onder de voeten verplet de Vyanden van Godt ende syner vvaerheyt, van haer Prince eñ Vaderlant? daer nochtans de voorbygaende Leeuw niet minder en is geweest als de climmende? Hoe aengenaem zullen al uwe Onderdanen zijn door de gheheele Christenheyt/ die lest mael beducht vvas voor den afval van v Conincrijc, als die zal sien dat v Hooch[t] de ware Religie in stillicheyt hanthaeft, g ende niet toe en laet dat de Afgodische Papisten de oprechte Belijders des vvaren gheloofs eenige verstooring of moeyenisse aendoẽ: ofte mette professie ende onderhoudinge harer superstitien den Godsdienst besoetelen. Dan zullen wy sien met onsen ooghen eñ tasten met onsen handẽ de geluckige segening Esaie in dit lant / dat † de Swaerden zullen verandert worden in Ploech-ysers ende Lancien in Seysenen: ende alle Natien zullen zegghen met verwondering/ Hij sunt Semen cui benedixit Dominus: Dese zijn t'Zaet dat de Heere gesegent heeft.

g Siet het Coninck Gheschenck/ Lib. 1. pag. 19.

† Esaie 2. 4.

10 Wy versoecken niet meer gunst van uwer G. Hant/ dan dat ghy al uwe Onderdanen porrẽ vvilt den Heere ende syn aenschijn te soecken altijt, dat ghy *h* d'Afgoderije vvilt verhinderen, de Godtslasteringhen onderdrucken, valsche Godsdiensten af-schaffen, ende maken dat in al uwe Heerschappijen mach omhelst vvorden de eenige vvare Religie, die uwe gheluckighe Voorsaten Coninc Eduwaert VI. eñ Coninginne Elisabeth saliger eñ vermaerder gedachtenisse, stantvastich hebben gehanthaeft: ja daer van uwe heylige Ma[t]. tot noch toe professie heeft gedaẽ met sonderlinge *i* stantvasticheyt, ende noch doet met ijuer eñ oprechticheyt.

h Siet het Coninck Gheschenck/ Lib. 1. pag. 19.

i Siet het Coninck Gheschenck/ Lib. 1. pag. 5. 20. & 21.

11 Een Religie eerbiedinge waerdich/ om haer outheyt: vol Ma[ts]. om haer geschicte ordre: vvonderlic, om haer macht ende kracht: onberispelic/ om haer Leere/ leydende tot alle soorten van deuchde

bevesticht by alle Generale Concilien / onder-
houden door alle oude Doctoren / ghehanthaeft
door de eerste ende aller-Christelickste Keysers/
ende vande welcke alleen bykans ghesproken
wordt in alle Kerckelicke Historien / bezeghelt
mettet Bloedt van millioenen Martelaren/ ver-
ziert mette deuchden van zoo menighe Confes-
soren/ schoon-ghemaeckt mette zuyuerheyt van
duysenden Maechden / [29] zoo ghelijckformich
het natuerlick vernuft ende redene / ende eyndte-
lick zoo ouer-een-komende metten heylighen
Text van Godts Woordt ende t'Euangelium.
Het vry ghebruyck deser Religie versoecken wy/
zoo niet in openbare Kercken / ten minsten in
private Huysen: zoo niet met toestemminghe/
ten minsten met verdraginghe / zonder yemandt
daer ouer moeyelick te vallen.

12 V Ghenade mach sich versekeren / dat
indien eenighe [30] Protestanten of Puritainen/
ghedreuen door eenighe vterlicke vromicheydt
des leuens / tzij de selue spruyte vt een in-ghe-
boren in-gheuen der natuere / of door vreese van
eenighe tijdtlicke straffe/ hun eenichsins houden
totte ghehoorsaemheydt der Wetten van uwe
Hoocheydt : dat voor seker de Catholijcken de
selue ghehoorsaemheyt bewijsen zullen alleen om
der conscientie wille. Syluyden drijuen/ [31] dat
de bevelen ende ordonnantien van Princen geen
Ondersaet en verbinden onder de straffe der
sonde/ende daerom maken sy luttel swaricheyts
in hare conscientien de selue te ouertreden / hou-
dende voor de principaelste pijne de schuldt der
sonde. Maer de Catholijcken bekennende [32] ver-
dienst in ghehoorsaemheyt / ende wanverdienst
in onghehoorsaemheydt / en konnen niet anders
dan zeer swaerlick [33] ghequelt worden / om de
minste ouertredinghe die sy in dit stuck zouden
moghen doen.

Daerom

29 Een lof die wel past opde Papisterije/als die maer en bestaet in pure sensualiteyt ende ghevoelickheyt: Quaet Ey quaet Kiecken.

30 Mutato nomine de te fabula narratur : onder dē naem vā andere wort dit zeer wel geseyt van v/ O Papist.

31 Eē grove calumnie: evē of wy wilden drijven dat de boosheyt der ongehoorsaemheyt zoude gevoelt worden zonder straffe/ende datmē daer vā zoude ontslaghen zijn mette schuldt der sonde / eñ niet veel eer/dat de straffe is een onghetwijffelt gevolch vañ schult/ indiense niet beyde door Christū wech genomē en werdē.

32 Recht:inde ghehoorsaemheydt des Paus / niet der bevelen der Princen/ ten zij die accorderen met des Paus goedt-duncken.

33 Ja:maer alle dese quellingē wordē haest afgewasschen ende vergevē mette blase van een Babylonische Bul.

ende Godſalicheydt/ ontradende alle ſonde ende booſhedẽ. Een Religie geapprobeert van God ſelue, goet-gekent by ſyne vvijſheyt, eñ beveſticht door ſynen H. Geeſt, gewortelt inder wtvercorenẽ hertẽ, gelieft van alle Herders der eerſter Kercke / beveſticht door de beſte Concilien Generael/ onderhouden by alle oude Doctoren/ gehanthaeſt door d'eerſte eñ aller Chriſtelicſte Keyſers / wtgedruct inde H. Schrift, verzegelt met het bloet vã millioenẽ Martelaers/ eñ ſtantvaſtelic beledẽ vã alle heylige Confeſſorẽ/ daer noyt yemãt aẽ twijffelde als alleẽ hare vyandẽ, die noyt en is verãdert dã vande Ketters, zijnde de eenige Religie die vervaet is in Gods H. Woort eñ Euangelium. De Papiſtiſche afgoderije iſt die vvy verſoeckẽ dat vvtgeroyt vverde, iſt niet door nieuwe Placcatẽ, tẽ minſten by ſtracke executie van ſodanige goede Wetten, die in zulcken ſaecken alreede int ghebruyck zijn.

12 V Genade zij verſekert/ dat indien eenighe Papiſten gedreuẽ door eenige uuterlicke vromicheyt des leuẽs/ tzij dat deſelue ſprupt wt eẽ aengheborẽ ingevẽ der nature/ of door vreeſe vã eenige tijtlicke ſtraffe hun t'eeniger matẽ houdẽ totte gehoorſaemheyt der Wettẽ uwer Hooch: dat voor ſeker alleen de Proteſtanten de ſelue gehoorſaemheyt bewijſen zullẽ om der conſcientie wille. Sy drijuen deſe gevaerlicke eñ verdoemelicke *k* Propoſitien: 1 Dat de Paus macht heeft de Coningẽ te excommuniceren: 2 Dat hy macht heeft om d'Onderſatẽ te abſoluerẽ van haer geloove eñ getrouwicheyt: 3 Dat de Paus de Princẽ beroovẽ mach vã haer Croon eñ Scepter, eñ deſelue een ander geuẽ: 4 Dat eẽ priuaet Perſoon de executie mach doen, tzij met moort of met vergift over dẽ geexcommuniceerdẽ Coninc: 5 Datmẽ dẽ Ketterẽ geen geloove houden moet: 6 Dat de gene die geen gemeynſchap en hout mette Roomſche Kerc eẽ Ketter is, eñ conſequentelic ooc v Hoocheyt: 7 Dat geẽ geeſtelic Perſoon verraderije begaen en mach tegẽ eenich tijtlic Coninc, ter oorſake dat hy niemant ondervvorpẽ en is als dẽ Paus,

k Siet d'Oratie tot den Coninck van Vranckrijck op de reſtitutie der Ieſuiten/ ende Emanſain aphoriſm. & Bellarmin. Libro de exemptione Clericorum.

ende

13 Daerom Ghenadichste Souuerain / wy uwe langh-verdruckte Onderdanen / [34] protesteeren met alle behoorlicke ootmoedicheydt voor de Majesteyt Godts ende alle syne heylighe Enghelen / van zoo ghetrouwe ghehoorsaemheydt ende onbesmette onderdanicheydt tot uwe Ghenade / als opt eenighe ghetrouwe Ondersaten in Enghelandt of Schotlandt aen uwer Hoocheyt Voorsaten bethoont hebben / met voornemen van uwe Majesteyt met Lijf ende Goedt alsoo sinceerlick te dienen / als in voor-tijden de aller-ghetrouste Israeliten deden den Coninck David / ofte de trouste Legioenen de Roomsche Keysers.

34 Timeas Danaos vel dona ferentes. Al brochten sy v gheschencken ghelooftse niet. Als of de Paus niet en soude machtich zijn over desen allē met eē woort te dispenseren: Ende of een Papist niet en zoude moeten doen dit of dat / zoo haest de Paus hem maer eenen wenck geeft / op straffe vā grooter bloet eñ eeuwighe verdoemenisse vā ziel eñ lichaem / indien hy t'selve weyghert. O Heer / opent de oogē van dese Menschen.

14 Ende alsoo / verwachtende uwer Majesteyts ghewoonlicke gunste ende ghenadighe goedertierenheydt / willen wy v Devote Suppliantén ons rusten in hem / wiens Handen der Coninghen Herten bestieren / ende die de ghenadighe met ghelijcke wedergunste vergelden wil.

Vwer Heylighер Majesteyt
zeer deuote Dienaers.

De Catholycken van Enghelandt.

ende diergelijcke meer, eñ en zouden geen conscientie maken op des Paus belieuē, maer dencken dat het een groot verdiēst werc waer, indiē hy maer zulcx beual/ niet alleē uwe Wettē te ouertredē, maer ooc haer moetwillige handē aen v te slaē, eñ te vermoordē uwe H. Persoon, dat God verhoede. Maer de Protestantē hebbeñ geleert dē † Keyser te geuē dat s'Keysers is, eñ Gode dat Godes is: mitsgaders de ‡ hooge Macht onderdanich te zijn als Gods ordinatie, en konnē niet anders dan zeer swaerlic gequelt wordē om de minste ouertredinge vañ Ouerheyts rechtveerdige, noodige eñ bequame Wettē. † Matth. 22. 21. ‡ Rom. 13. 1.

13 Daerom/ zeer gunstige Souuerain/ wy uwe oude getrouwe Onderdanē / belouen eñ protesteren in alle behoorlicke ootmoedicheydt voor de Ma^t. Gods ende alle syne H. Engelen/ also getrouwen onderdanicheyt eñ onbevlecte gehoorsaemhz tot u G. als opt eenige getrouwe Onderdanē in Engelāt of Schotlant aē uwer Hooch^t. Voorouders betoont hebbē/ met voornemē van uwe Ma^t. met haer Lijf ende Goedt te dienen also oprechtelick als in voortijden de aller-ghetrouste Jsraeliten deden den Coninck Dauid / ofte de troutste Legioenen de Roomsche Keysers.

14 Eñ aldus niet twijffelende aen uwe Ma^ts standvastige professie inde ware Religie/ eñ Godlicke sorchvuldicheyt voor d'wtroodinge van alle Afgoderije/ willē wy v deuote Supplianten ons gherust stellen in hem die de Herten der Conninghen bestiert / ende met weder-eere eeren wil den ghenen die hem eert.

V heylighe Majesteyts zeer ghetrouwe
Dienaers

De Protestanten van Enghelandt.

Corte aenmerckinge

vande Redenen der Catholijcken/ daerom sy meynen datmen hare Religie behoort te dulden in Engelant: vervatet in haer Vertooch aen syne Hoocheyt.

I. Redene.

Wt de 3. Sectie van t'Vertooch.

DE Catholijcken zijn ghereedt alle ghetrouwicheyt ende schuldige plicht te bevvijsen, die de Coninck van hunlieden begeeren ende vervvachten mach:

Ergo / zal het syne Majesteyt ghelieuen hunlieden te gunnen toelatinghe van hare Religie.

Antwoordt.

I. Op het Antecedens of voorste deel.

1 Dit moet verstaen worden met conditie / te weten: Indien de Coninc hunlieden de toelatinge vergunnen wil / dan zullen hem de Papisten heel ghedienstich zijn: Maer indien hy dat niet doen en wil / zoo zullen sy weder draven op den ouden voet / practiserende ende int heymelic handelende teghen syn Coninckliicke Persoon ende Staet / zo sy ghewoon waren ten tijde der Coninginne Elisabeth. Maer zo sy geen gehoorsame Onderdanen en willen zijn om der conscientie wille / ghelijck sy daer toe verbonden zijn / zoo zal onse Gheduchte Souuerain (na myn opinie) cleyn proffijt trecken van haer Huerlings-dienst.

2 De Papistische Religie / na dat hare articulen luyden / brengt mede verraderije tegen de wettighe authoriteyt ende staet van onsen Coninck. Siet het Teghen-ghevvicht Sect. 12. Daeromme wat de Papisten protesteren of pretenderen / ten geldt niet / sy konnen geen getrouwe Onderdanen

zijn/

zijn/zo langh de Paus haer mach ontslaen vande ghehoorsaemheydt die sy haren Prins schuldich zijn. Siet opden kant de 34e. aenteeckeninghe.

3 Wt kracht vande Pausselicke Religie/schrijft de Gheestelicke staet haer selven toe immuniteyt ende vrijdom/wt kracht vande welcke/sy meynen niet onderworpen te zijn noch de macht syner Hoocheydt/ noch syne Gherichts-houen/ noch eenighe ordinarise schattingen: dese dan onttreckende hunseluen wte ghehoorsaemheydt des Conincks om haer te houden inde onderdanicheydt van een vremdt Potentaet/verloochenen alsoo de volkomene macht die hy heeft in syn eygen Landen ende Heerschappijen.

II. Op het Ghevolch.

1 Hoewel syne Majesteyt inde Politie mochte wenschen dat alle Papisten binnen syne Coninckrijcken/ ghehoorsame ende goede Onderdanen waren/ nochtans en kan syne Hoocheyt niet toestaen/ oft yet aennemen om daer toe te gheraken/ ten zij dat zulcks bestaen mach mette Wet Gods; zulcks als toelatinghe van Paepsche Afgoderije nemmermeer ghezijn en kan.

2 De practijcken vande Papisten zijnde onseker/en betaemt het eens Princen diep vernuft niet te willen remedieren onsekere ende mindere accidenten/met het openen van een wijde Deure tot groote ende ghewijsse perijckelen.

II. Redene.

De Catholijcken hebben vlijtelick haer vermoghen ghedaen int beschermen van des Conincx gherechtighen ende vvettelicken Titel tot den Scepter van Albion. Wt de derde ende vierde Sectie.

Ergo/ Syne Majesteyt zoude machtich vvel doen, haer te beloonen met een Toelatinghe.

Antwoordt.

I. Op het Antecedens oft het voorste deel.

1 Zoo de Papisten zo vast hielden (ghelijck sy nu zegghen) voor des Conincx gherechten Titel: sy en zouden zulcken vlijt niet aenghewendt hebben voor den gheprætendeerden Titel vande Infante, als sy ghedaen hebben.

2 Genomen sy waren ende deden zulcken vlijt voor syne Majesteyts Titel: nochtans is het ghe-loof-weerdich / dat sy anders niet en waren dan gehuerde Judassen / om te spelen / Quid vultis mihi dare, & ego tradam, &c. Sy wouden wat doen / op hope van toelatinghe / maer om der conscientie ende gherechticheyt niet met allen.

3 Dat sy hier voorwenden schijnt gheschiedt te zijn in Coninginne Elisabeths tijden / welck (zoo het zo ware) groote ongetrouwicheyt van haerder zijde gheweest ware tot haren Prince. Ende men kan wel bedencken / dat verraderschे herten tegen Coninginne Elisabeth, niet en konnen vande ghe-trouste Onderdanen zijn van Coninck Iacob.

II. Op de consequentie oft het ghevolck.

1 Ghenomen het ware den Catholijcken ghe-oorloft in Conninginne Elisabeths tijden / te vlieden wt haer Landt / ende vlijticheydt te doen om des Conincx gherechten Titel te vorderen / zo en deden sy maer zulcks als sy schuldich waren. Evenwel en zoude het syne Majesteyt niet gheoorloft zijn / toe te laten de vrije exercitie van Afgoderije / welc ware een groote verachtinghe Gods.

2 Zo dit schoon in sich selven gheoorloft ware / nochtans en ware het niet behoorlic den Papisten te vergonnen eenighe toelatinghe: ghemerct haer meyninghe ende oogh-merck tot veranderinghe / haer ghetal / aenhanck / verbindinghe / zo buytens landts als binnen / ende andere dierghelijcke / ons behooren suspect te zijn.

III. Re-

III. Redene.

Puritainen ende Atheisten, zijnde vā contrarie Religien vande Protestanten, vvorden in Engelant gheleden. Wt de 6. Sectie.
Ergo / Syne Mat. vermach met ghelijcke redenen te duldē de vrije oeffeninge vande Catholijcke Religie.

Antwoorde.

I. Op het antecedens oft het voorste deel.

1 Zulcke / de welcke door tweedrachticheydt schandaleuslick oft ergerlick haer seluen onthouden van onse openbare Vergaderinghen / ende weygheren Gode met ons te dienen / en worden niet toeghelaten / maer gheſtraft na onse Wetten ende Ordonnantien.

2 Puritainen (zoo sy die noemen) en zijn niet tegen de Protestanten in Religie. Siet voren opden kant aenmerckinghe 11.

3 Aengaende Atheisterije / daer en wort geen openbare professie van gedaen in Engelant / ende daerom en kan geene toelatinge daer van ghezijn. Siet op den kant daer 15. staet.

II. Op de consequentie oft het tweede deel.

1 Wt voordachte toelatinge van den oproerigen ende tweedrachtigen Puritain/en volcht niet dat den Papist zoude toegelaten worden/ende dat om verscheyden redenen/te weten:

1 Den Puritain en houdt gheen opinie die daer reghel-recht strijdt/oft teghen de Majesteyt Gods/ oft teghen de Souverainiteyt van syne Hoocheydt/ghelijck de Papist doet.

2 Zo den Puritain in eenighe van dese overtrede/zo en behoorde daerom nochtans dē Papist niet toegelaten te worden: want also zoude t'ghetal van quade Ondersaten vermeerdert worden.

3 Den Papist is sorchlicker dan den Puritain oft Atheist/om d'opinie van gheleertheyt/om dat hy sich ontrouwelick draecht/om syn ghetal ende aenhanck zoo thuys als buyten.

IIII. Redene.

Wt de 7. Sectie: Den Coninck van Vranckrijck heeft vergunt een toelatinghe van beyde Religien, vvelck d'oorsake is van de ruste in syn Coninckrijcke:

Ergo/ Den Coninck van Enghelant mach oock dierghelijcke doen.

Antwoorde.

I. Op het antecedens of het voorgaende.

1 D'oorsake van vrede in Vranckrijck en was niet toelatinghe/ maer het wtseggen ende bannen vande Jesuiten. Siet het Tegen-ghevvichte, Sect. 7.

2 De contrarie Religie in Vranckrijck is toegelaten door noot/ ende om de onmachticheyt der Catholijcken om de andere wt te drijuen/ als sy deden ten tijden van Charles IX ende Henricus III.

3 In tghene de Fransche Coninck toelaet/ en zijn gheen poincten streckende tot verminderinge van syne souuerainiteyt oft opperste macht/ ende en wordt daer oock metter daet niet gheattenteert teghen synen Persoon: Maer het voornemen heeft altijts anders gheweest met de Papisten in Enghelandt.

II. Op de consequentie of het ghevolch.

1 De Menschen leuen by den reghel van Reden ende Wet/ niet by exempelen.

2 De Coninck van Vranckrijck houdt correspondentie in Religie metten Paus/ daerom in een questie van den dienst ende eere Gods/ zoo en kan noch en vermach een Christen Prince/ professie doende vande ware Religie/ hem daer in niet naer volghen.

3 Hoewel de Coninck van Vrancrijck de vrije exercitie van Gods Woordt te prediken toelaet/ een leeringhe in haer seluen heylich ende gherechtich/ welcke de Souuerainiteyt van een Prince niet te kort en doet: nochtans en vermach de Coninck

Coninck van Enghelandt niet de Papisterije toe te laten / de leeringhe zijnde in haer seluen Antichristisch ende ongodtlick, verknocht met oneere ende perijckel.

4 De Coninck van Vranckrijck vergont toelatinghe dien/ die hem bekennen voor haren gherechten Heere / die noyt ghestaen en hebben noch na syn Croone noch na syn leven/ noch door geen middel daer toe ghebrocht hebben konnen worden / om zulcks te doene: daer ter contrarie syne Majesteyt van Enghelandt versocht wort zulcx toe te staen den zulcken / die daer houden Dat hy een Ketter is, dat hy ontbloot behoorde te worden (door des Paus Bulle) van syne Keyserlicke Croone ende Coninckliicke Weerdicheden: den Papisten zegghe ick / die alreede hare schuldighe ghehoorsaemheyt eenen vreemden Prince toegheseydt hebben: die niet ophouden / maer ghedueriehlick practiseren om een veranderinghe; die oock ter gheleghender tijdt / bevel hebbende vanden Paus/ gereet zijn de Wapenen aen te nemen/ tot vernielinghe van synen Scepter ende Staet/ van synen Coninckliicken Persoon/ ende den waren Godtsdienst.

V. Redene.

Indien de toelatinghe vergont vvordt, Enghelandt en zal van alle Christelicke Natien zoo niet behaet vvorden alst nu is, door de vvreede vervolghinghe der Catholijcken. Wt de 8. Sectie.

Ergo/ Toelatinghe macht met goede redene, ghegunt ende ghehandtvest vvorden.

Antwoorde.

I. Op het antecedens of het voorste deel.

1 Engelant en is van alle Christelicke Natien niet behaet / oock en heeft het noyt (gheduerende den tijt daer de Papisten op sien) de Catholijcken vervolcht/dan wel Verraders ghestraft.

De

2 De Papisten schoon toegħelaten zijnde / en zullen nochtans de ghene die Enghelandt haten / Enghelandt niet ophouden te haten / noch syne Majesteyt / den Staet / ende by na alle d'Onderdanen bekentenisse doende van de Waerheydt / ende dat om de onghenade die euen-wel blijuen moet op de Paperije.

II. Op de consequentie of het tweede deel.

1 Toelatinghe te vergonnen / op dat Enghelandt niet ghelastert en worde door het procederen teghen de Papisten / ende ghehaet vande oproeringhe / ware in stede vanden tantsweir te gheuesen / de herssenen wt te slane.

2 Zoo wy acht hebben op de ghene die ons haten: den onghefondeerden grondt die sy daer toe hebben: de weynighe schade die daer door komt: ende ter andere zijden / de onmijdelicke schande / het perijckel ende t'quaedt dat door de toelatinghe voortkomt: wy zullen beuinden / dat het eerste niet weerdt en is datmen daer op lette / wanneer daer questie is van t'leste.

3 Het ophouden van der Catholijcken haet / zijnde gheheel ende al onseker ende onghewis / en stelt in Politie gheenen vasten gront / om daerom te omhelsen ende aen te nemen eene zo zorghelicke toelatinghe.

V I. Redene.

Wt de 8. Sectie.

Toelatinghe zal veroorsaken het ophouden der vyantlicker aenslaghen van de Catholijcken teghens dit Coninckrijcke: vvaer door Traficque vry zijn zal: Imposten ende Schattinghen niet zoo groot noch zoo vele.

Ergo / Toelatinghe behoorde omhelst te vvorden.

Antwoorde.

I. Op het antecedens of het voorste deel.

1 Het en is de sake van de Religie niet (hoewel het een deel gheweest is van haer deckmantel) die

de Vyanden opgheroept heeft teghen dit Landt: maer gheweldighe humeuren van eergierichept tot een Monarchie/ van booshepdt ende wraecklghierichepdt op ghemepnde onweerdicheden/het versekeren van hare groothept/ door het verminderen van haer Nabueren/etc. Daerom toelatinghe en kan de vyandtschap niet wech nemen.

2 Ghenomen de Religie zij d'oorsake/ nochtans het en is Toleratie niet/maer Alteratie daer sy haer oogh-merc op hebben: ende daerom hare vyantlicke practijcken ende quade voornemen en zullen niet lichtelick ophouden door toelatinghe.

3 Vyandtlicke aenslagen moghen ende konnen ophouden oock zonder toelatinghe/mits makende dat onse Teghen-partije middelen ontbreken om quaet te doen/item door noot/dwanc/etc.

II. Op de consequentie oft het tweede deel.

1 Men mach gheen quaedt doen/ op datter goedt wt kome: Toelatinghe van Afgoderije kan niet gheloochent worden/quaedt te zijn.

2 Van twee quaden/ staet het minste te verkiesen : Vyandtlicke aenslaghen moghen het Lichaem in perijckel brenghen : maer toelatinge verdoemt de Siele.

VII. Redene.

Toelatinghe sal aenghenaem vvesen allen buytenlantschen Catholijcken Princen. Wt de 9. Sectie.

Ergo/Sy behoorde toeghelaten te vvorden.

Antwoorde.

I. Op het antecedens oft het voorste deel.

1 Alteratie zoude aenghenamer wesen den Catholijcken Princen dan Toleratie: Zoude alteratie daerom toeghelaten worden?

II. Op de consequentie oft het tweede deel.

1 Zoude syne Majestept toelaten een Godt-

loose saecke / ende hazarderen synen Coninck-licken Persoon / ja syn Ondersaten / ende de Waerheydt Gods / om te ghelieven Catholijcke Princen?

2 Oft het behoorlick is, int aensien Gods / v liever ghehoorsaem te zijne, dan Godt, oordeelt ghy, Actor. 4. 1.

3 Zo ick de Menschen vvilde behagen, zo en zoude ick Christi Dienaer niet zijn, Gal. 1. 10. λόγος ἄλογος.

VIII. Redene.

Wadt 9. Sectie. Alle Ondersaten van Enghelandt die nu by na eenen grouwel zijn by allen, zouden aenghenaem zijn in allen Catholijcken Landen, zoo toelatinghe vergont vvare.

Ergo / Toelatinghe behoorde niet ghevveyghert te vvorden.

Antwoorde.

I. Op het antecedens oft het voorste deel.

1 Het is onwarachtich dat d'Engelsche eenen grouwel zijn allen Catholijcken Landen / anders dan om haer Religie / ghelijck alle andere Protestanten zijn.

2 Ghenomen datter tolleratie zij / nochtans oneenicheyt in Religie / verdempt de aen-neminghe van dien int ghemoedt: Daerom en is het niet bewijstick / dat Engelsche Ondersaten / zijnde Protestanten inder Religie / zouden ghehouden ende gheacht worden onder de Oproer-makers.

3 Nullus est fidus eorum affectus, quorum est diuersa fides, zeght Hieronimus: Dat is / daer is gheen goede grondt / daer t'gheloove verscheyden is.

4 Niet Tolleratie / maer openbare Alteratie / zoude (moghelick) d'Engelsche Ondersaten aenghenaem maken.

II. Op de consequentie oft het tweede deel.

1 Gheen sonde en mach ghedaen worden te-

ghen

ghen Godt / om te ghewinnen eenich particulier voordeel.

2 Het is een groot misverstant in Politie/dat men op hope van ydele ende onsekere reputatie/ quade ende onbehoorlicke saecken zoude willen voor handen nemen.

IX. Redene.

Zoomen de Catholijcke Religie toelaet, vvy zullen eenen versekerden Peys ghenieten: De Svveerden zullen in Ploech-ysers, ende de Lancien in Sickelen verandert vvorden. Wt de 9. Sectie.

Ergo/ Tolleratie behoordemen toe te laten.

Antwoorde.

I. Op het antecedens oft het voorste deel.

1 De Religie en is d'oorsake niet van het breken van den Peys / ende vyandtlicke attentaten teghen dit Coninckrijck/als bouen verhaelt is.

2 Zoo die d'oorsaecke ware: Nochtans het Euangelium / welck het dinck is dat sy gheerne zouden wtropen/zoude blijuen/spijt alle toelatinghe/alſo dat de oorlogen niet lichtelick ophouden noch ghedaen zouden zijn.

3 Wt toelatinghe zoude ghebroeyt worden ende voortcomen/Gheveynstheyt/Twist/Tweedracht; ende ten laetsten/ doodtlijcke oorloghe/ eer dan Peys.

4 Zoo de Papisten gheduerichlick verraderijen aenghericht hebben ten tijde van haer bedwanck in Coninghinne Elisabeths tijden / kan men nu niet ghissen / dat hebbende meerdere vrijdom/sy oock meerder schelmerije aenrichten zouden? zonderlinghe nademael des Paus booſheyt teghen de Waerheydt gheduerichlick blijft / ende zoo langhe de Papisten niet versaeckt en hebben de ghehoorsaemheydt die sy hem beloost hebben.

II. Op de consequentie oft het tweede deel.

1 Dat opde toelatinghe Peys volghen zoude/

is niet waer-schijnlick: ende vervloeckt zij dien Pays, die niet en kan veroorsaeckt oft te vveghe ghebracht vvorden, dan door t'sondighen teghen Godt.

2 Maledicta sit omnis concordia, distituta sinceritate veritatis, dat is/ verbloeckt zij alle eenicheydt/ zonder d'oprechte waerheyt/ zeght Irenæus.

X. Redene.

Wt de 10. Sectie. Des Conincks gheluckighe Voorsaten deden alle bekentenisse van de Catholijcke Religie.

Ergo / Syne Majesteyt behoorde (ten minsten) te vergonnen een tolleratie.

Antwoorde.

I. Op het antecedens of het voorste deel.

1 Het antecedens is valsch: De Papisterije is eerst ouer etlicke jaren ghebroeyt/ ende te voorschijn ghekomen.

2 Henricus den achtsten / Eduvvard den zesten/ ende Coninghinne Elisabeth salighen memorien/ (om van gheen ander te spreken) waren des Conincks Voorsaten: en hebben nochtans vande Paepsche Religie gheen professie ghedaen.

II. Op de consequentie oft het tweede deel.

1 Al waer het dat syne Majesteyts Voorsaten professie ghedaen hadden vande Papistische Religie / daer wt volght nochtans niet / Dat syne Majesteyt oock zoo doen moet/ want wy niet na Exempelen/maer na Wetten ende Redenen leuen moeten.

2 Oudtheydt / costuyme oft ghebruyck en maeckt een dinck niet gherechtich in sick seluen/ oock en moeten wy niet zo zeer sien na den ouden wech/als den goeden wech: Matth. 15. 2. tot het 12. Act. 7. 51. 52. 1. Petr. 1. 18.

3 Onse Vaders en moeten niet naghevolcht zijn int quade: En zijt niet ghelijck uwe Vaders. Zach. 1. 4. Wandelt niet inde Rechten van uwe Vaderen,

deren, noch en onderhoudt de maniere haers doens niet, noch en verontreynicht v niet aen hare Afgoden, Ezech. 20.18. Siet oock Psalm.78.8. Psalm.95.9. Amos 2.4.

XI. Redene.

De Catholijcke Religie is out, onstraffelick inder leere, overeenkomende met Gods Woordt, &c. Wt de 11. Sectie.

Ergo / De Catholijcke Religie behoorde gheleden te vvorden.

Antwoorde.

Het voorgaende is een onbeschaemde petitio principij, daer mede sy stellen als bewesen / dat noch te bewijsen staet / ja dat niet kan bewesen worden: Daerom / de consequentie valt van selfs.

XII. Redene.

Alleen de Catholijcken dienen den Coninck, ende onderhouden syne VVetten ende Statuyten om der conscientien. Wt de 12. Sectie.

Ergo / Catholijcken behoorden gheleden te vvorden.

Antwoorde.

Dese reden is vande selve nature met de eerste: ende is aldaer beantwoordt. Siet oock de Teghenghevvichte, Sect. 12.

Dus verre vande Redenen der Catholiken om toeghelaten te worden: Nu willen wy gaen sien der Protestanten Redenen hier teghen ghestelt.

De Redenen vande Protestanten tegen de toelatinge vande Papisterije in Enghelant.

E Redenen tegen het toelaten vande Papistische Religie in dit Landt / zijn tweederley: D'eerste Godlicke, ghetrocken wt de heylighe Schrifture/ oft wtdruckelick/ oft by nootsakelicke consequentie. De tweede Politicque, ghenomen wt de aenmerckinghe vanden particulieren Staet deses Coninckrijcks / oft vande Religie ende Persoonen der Papisten.

I. Redene.

Dat Godt vertoornt behoorde niet toeghelaten te vvorden.

Toelatinghe van Papisterije vertoornt Godt.

Ergo / Papisterije en behoort niet toeghelaten te vvorden.

Alleenlick het tweede deel oft de Assumptie staet te bewijsen / welcke ick bewijse met dese bewijsreden:

Toelatinghe van Afgoderije vertoornt Godt.

Toelatinghe van Papisterije, is toelatinghe van Afgoderije:

Ergo/ Toelatinghe van Papisterije vertoornt Godt.

De Propositie is klaer/ om dat Afgoderije selfs Godt vertoornt / ende volghens d'exercitie ende de toelatinghe daer van. Een Christelick Prince zijnde den Bewaerder vande thien Gheboden/ en behoorde niet toe te laten dat Afgodendienaers den Godtsdienst in syne Coninckrijcken zouden verontreynighen.

Gheen

Gheen Protestanten en konnen de Assumptie loochenen / wetende dat den Pauselicken Godsdienst is eenen Afgodischen dienst: daerom en behoeftse gheen bewijs. Oock en hebbe ick dese Redenen niet ghestelt voor de Papisten.

II. Redene.

Alles vvaerom de goede Coninghen van Iuda ende andere Godtsalighe Princen inde Schrifture ghepresen worden, dat behoorden Christelicke Princen naer te volghen.

Maer de goede Coninghen Iuda vverden ghepresen van vveghen het wtdrijuen van zulcke, die anders Godt dienden ende eerden dan sy en behoorden, ende om dat sy d'Afgoderije onderdructen:

Ergo / Christelicke Princen zijn schuldich te verdrijuen diergelijcke valsche Dienaers, ende op ghelijcke vvijse d'Afgoderije t'onderdrucken.

De Propositie is klaer: Want wat daer gheschreven is / is gheschreven tot onser leeringhe.

De Assumptie wordt bewesen by invoeringhe veler Exempelen: Asa brack ende wierp ter neder de Altaren ende Beelden van vreemde Goden / 2. Chron. 14. 3. Iosaphat nam wech de Hoochten ende Haghen / 2. Chron. 17. 6. Iosias verdelghde de Chamarims, de welcke Afgodische Priesters waren / 2. Reg. 23. Iacob en woude niet lijden / dat Afgoderije ghedaen zoude worden binnen synen Huyse / maer begroef alle de Beelden onder een Eycke / Gen. 35. 5. Alle welcke ghepresen worden van weghen zulcke daet.

III. Redene.

Alles vvat mispresen is in ander Coninghen, behoorde gheschout te vvorden van Christen Princen.

Toelatinghe van strijdende Godtsdiensten, ende toelatinghe van Afgoderije is mispresen in andere Coninghen:

Ergo /

Ergo / Toelatinghe behoorde ghefchout te vvorden van Chriftelicke Princen.

De Assumptie wordt bewesen by de Exempelen van zulcke Coninghen de welcke niet wech ghenomen hadden de Hoochten / als Iehoash, 2.Reg.12 3. ende Azariah, 2.Reg.15.4.

IIII. Redene.

Manck gaen tusfchen twee opinien is onbehoorlick.
Toelatinghe van twee verfcheyden Religien, is manck gaen tusfchen twee opinien :
Ergo / Toelatinghe van twee contrarie Religien, is onbehoorlick.

De Propositie is klaer / wt de woorden van den Propheet Elias / Hoe langhe zult ghy hincken tusfchen twee opinien ? Zo de Heere Godt is, volcht hem: Maer ift Baal, zoo vvandelt hem na, 1.Regum 18.21. Ende oock wt Zephania 1.5. Ick vvil myne handt wtftrecken ouer dien, die daer aenbidden : fvveeren by den Heere, ende te ghelijcke by Malcham.

De assumptie is blijckelick / want zoo wie een ander veroorsaeckt te sondighen / wordt gheseghe die sonde selve te begane. Ghelijck David gheseghe wordt Vriam te vermoorden.

V. Redene.

Dat vvelck een middel zijn mach om den Papiften te doen verftijuen in hare fuperftitie , behoort ghefchout te zijne.
Toelatinghe van hare Religie , is een middel om haer te doen verftijuen , daer anderffins hope van haer mocht zijn, &c.
Ergo / Toelatinghe vande Paepfche Religie, behoort ghefchout te vvorden.

VI. Redene.

T'ghene dienen zoude om allen Chriftelicken Princen ende

ende Volckeren te vertoornen, behoorde niet toeghelaten te vvorden.
Toelatinghe van Papisterije in Enghelandt, zoude dienen om allen Christelicken Princen ende Volckeren te vertoornen:
Ergo/ Die toelatinge en behoorde niet te geschieden.

VII. Redene.

Alles vvat onbetamelick zoude zijn voor syne Majesteyt, en behoorde niet gheleden te vvorden.
Toelatinghe van Papisterije zoude zeer onbetamelick zijn voor syne Hoocheydt: **Want hy heeft altijdt tot noch toe volstandelick bekentenisse ghedaen vande waerheydt/ ende nu gheniet hy ende verkrijght een Coninckrijcke/waerin het Euangelium vast gheplant is; beneffens dat de Heerlickheydt ende Lof eens Conincks herkomt van het onderhouden van alsulcke Insettinghen ende Ordonnantien inder Religie/ als Godt selve ingheſtelt ende bevolen heeft.**
Ergo / Papisterije en behoorde niet toeghelaten te vvorden.

VIII. Redene.

Alles vvat daer niet en is tot syne Majesteyts versekertheyt ende de versekertheyt van syn Coninckrijcke, dat en behoorde niet toeghelaten te vvorden.
Toelatinghe van Papisten, en is tot syne Majesteyts versekertheydt niet, noch tot de versekertheyt van syn Coninckrijcke: **om dat het onmoghelick is dat Papisten ghetrouwe Ondersaten zijn zouden tot eenighen Protestantschen Prince / ghelijck het ghenoech hier te voren bewesen is.**
Ergo / Fy op de toelatinghe van de onghetrouwe Papisten.

IX. Redene.

Alles vvat daer broeden zoude confusie ende onruste in

een Landt, behoorde ghevveirt te zijne.

Toelatinghe vande Papisterije, zoude veroorsaecken verstooringhe ende oproer inden Lande: Want het zoude strecken tot vernietinghe ende achterwaerts houden van veel goede ende proffijtelicke Statuten ende Ordonnantien/ de welcke alreede ghemaeckt zijn teghen de Paepsche practiken / ende zouden aenporren de Papisten verschepden grouwelen aen te richten.

Ergo/Toelatinghe van Papisterije behoorde niet gheleden te zijne.

X. Redene.

Dat vvelck inde Papisten zoude verdobbeleren hare ghehoorsaemheydt ende deuotie totten Paus, is niet te dulden.

Tolleratie van Papisterije, zal verdobbeleren de ghehoorsaemheydt ende deuotie der Papisten tot den Paus: Want vryhepdt van professie / zoude aen haer trecken veel Aen-hanghers ende Naervolghers / ende haer doen verherden in hare blindthepdt.

Ergo / Wech met de toelatinghe van Paperije.

XI. Redene.

Alles vvat daer zoude dienen, om den Papisten onse Religie te vervloecken drymael meer als te voren, ende hare begeerten vervvecken, om metter tijdt te gheraken tot een volle ende volkomene vvederoprechtinghe der Papisterije, moet gheschout vvorden.

De toelatinghe van Paperije zal den Papisten onse Religie doen vervloecken dryemael meer als te voren, ende vervvecken hare begheerten, om te komen tot een volle ende gantsche vveder-oprechtinghe, alst blijckt.

Ergo / Toelatinghe van Papisterije moet gheschouwt vvorden.

XII. Redene.

Zo de Paus in geene van syn Landen, noch daer hy volkomen

komen macht heeft, vergont noch toelaet eenighe vrydom tot de Protestanten, maer ghedult ende laet lieuer toe, Ioden ende Turcken, ende vervolcht de Protestanten met Vyer ende Sweerdt: ten is oock gheen reden dat syne Paepsche Sprinck-hanen zouden ghenieten eenighe zulcke toelatinge in eenighe der Protestanten Heerlickheden. **Want met zulcke mate als sy andere meten / behoorden sy mede ghemeten te worden.**

Maer het antecedens oft voorste deel is vvaer: Anderssins zouden sy vvederroepen haer Edicten ende Placcaten teghen de Protestanten, Ende zouden vvtvaghen ende te niete doen de macht vande bloedige Inquisitie: sy zouden nalaten het verspieden van hare Persoonen, ophouden de confiscatien ende alle criminele processen teghen hen.

Ergo/ De consequentie is mede vvaer: te weten, datter gheen reden en is de Papisten te vergonnen eenighe toelatinghe van haer Religie.

XIII. Redene.

Indien de Papisten selue houden alzulcken Coninck te zijn een Atheist, ende gheen ghevoelen van Religie te hebben, de vvelcke toelaet contrarie Godsdiensten ende Dienaers, ende een tsamen-menginge van Religien: zoo doen sy dan een onlijdelicke injurie onsen Coninck, int versoecken aen syne Hoocheyt dat hy zoude toelaten alsulcke vryheydt ende tsamenmenginghe van Religien.

Maer het antecedens is vvaer, zoo bevvesen kan vvorden wt haer schrijuen: Religio promiscua Principem ostendit Atheum: **Dat is / Vermenginge van Religie thoont dat de Prins een Atheist is. Ende:** Qui Magistratus liberum suis facit promiscuum vsum & coalitionem Religionum, existimatur inde velle Religionem omnem eneruare paulatim ac sensum, neque animo ac ingenuè vllam collere, aut magnopere curare. Si quidem cordi si modo Principi

Weston. de Triplici Hominis officio, lib. 3. cap. 14. pag. 126.

esset Religio, nequaquam impunè permitteret vagare ritus adscititios, prophanos, aut cultum diuinæ Religioni prorsus contrarium. **Dat is / Een Overheydt die syn Onderdanen vry stelt een onderlingh ghebruyck ende onderhoudinghe van verscheyden Religien / moet gheacht worden / dat hy met zulcke maniere van doẽ allenxkens alle Religie wil crachteloos maecken / ende dat hy oprechtelick ende inder daet in syn ghemoet geen Religie en heeft / ende niet veel op Religie en past. Want indien hem de Religie ter herten ginck / hy en zoude geenssins onghestraft voorby laten gaen de oeffeninghe van profane ende opghewörpene cerimonien / oft Godtsdiensten strijdende teghen de rechte Godtlicke Religie.** Weston. Ibi. Pag. 187.

Ergo / De consequentie is mede vvarachtich: **Waeromme / Tolleratie van Paperije / behoorde niet toeghelaten te worden.**

XIIII. Redene.

Zo de Papisten selue in haer eygen conscientien weten, ende bekennen in hare schriften, dat het onmoghelick is voor eenen Coninck te leuen in versekeringe, onder Persoonen van contrarie Religie, zoo zijn sy valsche Verraders teghen syne Conincklicke Majesteyt, dat sy syn Ghenade quellen, ende versoecken een toelatinghe, vvelcke sy vveten zoo sorghelick te zijn voor synen Persoon.

Maer het antecedens is waer: **Wãt aldus schrijuẽ sy:** Inter omnes minus tutus videtur Princeps, nec sanè bene protectus, qui arbitrarias hasce Religiones in Republica permittit. Nam aut in alteram partem propendet, vel in medio, & quasi æqualibrio suspensus consistit. Si aliquò inclinet, aduersario factio eum pro hoste habebit cum Dei ipsius tum sacrorum & suarum rerum. Si neutro vergat, ab omnibus pro Atheo habebitur. Et sanè orthodoxi cognoscen-

Weston. Ibid. lib. 3. cap. 14. pag. 191.

tes hæresim adeo esse Deo exosam, ac hominib. pestiferam, videntesque Principem hæriticis colludentem, ac illis indulgenten, hæriticum ducent animo aut Atheum. Quod si fecerint, quid sacri aut tuti superit in Diademate, imò quid politici? &c. Dat is/ Onder allen desen en schijnt de Prince niet zeer zeker noch bewaert te zijn/ die alle dese eyghendunckende Religien inde Republijcke toelaet. Want of hy valt aen d'een of d'andere zijde/ ofte hy hanght int midden ende ghelijck als in een Waghe tusschen beyden. Valt hy aen d'eene zijde/ de partije van d'andere zijde zal hem houden voor Godts / der Religie ende harer Persoonen Vyandt. Hanght hy gheen van beyden aen / men zal hem voor een Atheist houden. Ende ghewisselick / alle die een rechtsinnich ghevoelen hebben in den gheloove / wetende dat de ketterije zoo verhaet is voor Godt / ende zoo schadelick voor de Menschen / ende siende dat den Prins oft huychelt mette Ketteren/ oft de selve toegheeft / zullen het moeten daer voor houden / dat hy in syn ghemoedt of een Ketter of een Atheist is. T'welck zoo zijnde/ wat isser heylichs oft verseketts over in syne Croone/ ja wat politicks? etc.

Ergo/ De consequentie is mede vvaer, te vveten, Dat de Papisten valsche Verraders zijn van syne Majesteyt / zoo vermetelick verzoeckende een toelatinghe.

XV. Redene.

Zo alle Christelicke Princen verbonden zijn inder conscientien, te vervolghen, quellen, ende alle vedriet aen te doen de groote Hoere van Babylon: zoo en behooren sy dan oock haer niet te vergonnen een sit-plaetse in hare Heerlickheden ende Landen.

Maer het ancedens is vvaer: Want het is Godts weghe-

Apocal.18.6.7. **ghedruckte bevel:** Vergeldt haer, ghelijck sy oock v vergolden heeft, ende geeft haer dobbel naer haer vvercken: Inden Drincbeker daer in sy v geschonc-ken heeft, schenckt haer dobbel. Zo vele als sy haer seluen vereerlickt heeft, ende vveeldich ghevveest is, zoo vele pijnen ende droefheyt doet haer aen.

Ergo / Gheen Christelick Prince en behoorde de Papisterije toe te laten, oft te lijden dat het Roomsche Beest zoude brullen ende tieren in syne Landen ende Heerlickheden: **Maer is verbonden inder conscientien / door kracht van des Heeren wtghedruckte bevel / zonderlinghe ghegheven den Coninghen ende Princen / de welcke den Antichrist versaect hebben / alle Papisten te plagen / tormenteren ende pijnighen / om haer te gheven dobbele vergheldinghe / ende om te niete te doene ende gantsch wt te ropen alle Roomsche ende Paepsche grouwelen ende verbloeckinghen.**

Apocal.7.12.

℞ Amen / Zegheninghe / ende heerlichepdt / ende wijshept / ende danckségginghe / ende eere / ende macht / ende kracht / zij onsen Gode van eeuwichepdt tot eeuwichepdt / Amen.

·FINIS·

KONINKLIJKE